

SPRÁVA Z 23. SVETOVÉHO FILOZOFICKÉHO KONGRESU

Dnes už vyše storočnú tradíciu svetových filozofických kongresov založila Medzinárodná federácia filozofických spoločností (FISP) za účelom vytvorenia fóra intenzívnej komunikácie medzi filozofmi a filozofkami zo všetkých krajín sveta a s cieľom podporiť filozofickú spoluprácu v celosvetovom meradle. Svetové kongresy sa konajú každých päť rokov, o mieste konania rozhodujú delegáti Valného zhromaždenia FISP-u vždy v rámci aktuálneho kongresu. Tak sa stalo, že po dvoch ostatných svetových kongresoch, ktoré sa konali mimo centra euroamerického kultúrneho okruhu (v tureckom Istambule v r. 2003 a juhokórejskom Soule r. 2008) voľba padla znovu na starý kontinent a na mesto, ktoré sa považuje za miesto zrodu filozofie, na Atény. Z tohto hľadiska bol tohtoročný, v poradí už 23. kongres unikátny práve miestom konania, ktoré nepochybne láka všetkých filozofov a milovníkov filozofie svojou slávnou filozofickou minulosťou.

Voľbou hlavnej témy kongresu *Filozofia ako bádanie a ako spôsob života* organizátori chceli, inšpirovaní aj osobitým *geniom loci*, vyzdvihnúť prepojenie filozofickej teórie s praktickým životom v duchu sokratovskej otázky *Ako máme žiť?* Filozofi a filozofky z celého sveta, ktorí sa v čase od 4. do 10. augusta zišli v Aténach, mali príležitosť stretnúť sa na mieste, kde bola približne roku 387 pred n. l. založená Platónova akadémia, a diskutovať o relevantnosti antickej gréckej filozofie v súčasnosti. Alebo sa mohli poprechádzať v Aristotelovom lýceu (Lykeion), odhalenom v širšom centre Atén prednávkou, a vypočuť si prednášky o Aristotelovej filozofii či prijať pozvánku organizátorov na stretnutie s Platónom na miestach, kde sa vraj odohrával dialóg medzi Sokratom a Faidrom.

Svetový kongres – okrem ambície prepájať filozofov rôznych národov a rás a demonštrovať tak odborný potenciál svetovej filozofickej obce čeliť výzvam súčasného sveta – mal ambíciu byť aj istým historickým mostom, spájajúcim antickej „filozofickej“ Atény so súčasťou érou globalizácie. Ako zdôraznil aj Konstantinos Boudouris, predseda organizačného výboru za hostiteľskú krajinu, kongres vytvára pôdu na reflexiu filozofických otázok, ktoré sú naliehavé aj v súčasnosti. Zdôraznenie významu toho, že svetový kongres sa koná práve v Aténach, zaznelo v otváracích prejavoch viacerých čestných hostí aj počas veľkolepého ceremoniálu v antickej Odeóne, v divadle Heroda Attika na Akropole, ale aj v inom kontexte: pre hostiteľov, ale aj pre celosvetovú filozofickú obec bolo konanie kongresu symbolom toho, že filozofia nielen že je živá aj v podmienkach ťažkej hospodárskej krízy, ale že môže byť nápomocná aj pri jej prekonávaní.

Kongres, ktorého spoluorganizátorom a hostiteľskou inštitúciou bola Aténska Univerzita, sa konal pod záštitou gréckeho prezidenta Karolosa Papouliasa a zúčastnilo sa ho zhruba 3300 filozofov a filozofiek zo 157 krajín sveta. V doterajšej histórii svetových filozofických kongresov bol najväčší čo do počtu a tematickej rozmanitosti sekcií, ale aj čo do počtu a žánrovej pestrosti kongresových podujatí. Okrem plenárnych zasadnutí s viacerými prednáškami, špeciálnych stretnutí na filozoficky významných miestach Atén a sedemdesiatich piatich (!) tematických sekcií, zostavených z prihlásených príspevkov, sa v rámci kongresu konali aj ďalšie rozmanité podujatia: sympóziá, špeciálne sponzorované prednášky, pozvané sekcie, iniciované filozofickými spoločnosťami alebo individuálnymi filozofmi, zasadnutia organizované národnými filozofickými spoločnosťami aj medzinárodnými filozofickými združeniami,

okružle stoly či študentské sekcie Táto mimoriadna hojnosť ponuky by mohla na druhej strane pôsobiť frustrujúco, ak by niekto chcel obsiahnuť všetko. Myslím si však, že na takomto „mega-podujatí“ sa o to ani netreba usilovať, veď je to aj tak fyzicky nemožné (ani vybrať si spo- medzi približne päťdesiatich paralelne prebiehajúcich sekcií nebolo jednoduché); ide skôr o prežitie a uchopenie celkovej atmosféry, započúvanie sa do prednášok známych osobností, ktorých mená poznáme a ktorých práce čítame, či naopak, ísť na skusy do sekcie venovanej oblasti filozofovania, ktorú až tak nepoznáme, a pod. Nemôžem teda poskytnúť kompletný, a toľž nie vyčerpávajúci obraz o tom, čo sa na 23. svetovom filozofickom kongrese v Aténach dialo, pokúsím sa priblížiť len svoje dojmy a niekoľko postrehov.

Ak by som mala niekoľkými slovami charakterizovať kongres celkovo, najvýstižnejšie sa mi javia výrazy *heterogenita* (tém, prístupov i chápania samotnej filozofie), *posilnenie spoje- nectiev* (napríklad medzi filozofiou a vedou, filozofiou a umením, akademickou filozofiou a praktickou múdrosťou, medzi západnou filozofiou a mimozápadnými myšlienkovými tradi- ciami), hľadanie *nových odpovedí* na naliehavé výzvy súčasného sveta. Už tradične program kongresu zahŕňal všetky tradičné disciplíny filozofie, ako aj (aspoň v našich končinách) menej tradičné či netradičné tematické oblasti, ako sú napríklad komparatívna a interkultúrna filozo- fia, filozofické problémy rasy, filozofia tela. Sekcie, sympóziá i okružle stoly boli venované aj rozličným filozofickým tradíciám. Je príznačné, že európska filozofická tradícia, ktorú považuje- jeme niekedy za dominujúcu, bola na svetovom kongrese prítomná nie ako dominujúca, ale ako jedna zo svetových tradícií. Nemôžem posúdiť, či to bol zámer organizátorov, no na všet- kých plenárnych zasadnutiach a sympóziách vystupovali spolu filozofi a filozofky z Japonska a Peru, z USA a Senegalu, z Mexika a Číny, z Nemecka a Iránu, z Kanady a Indie, z Grécka a Pobrežia Slonoviny, Etiópie a Fínska. Výnimkou boli snáď len špeciálne sedenia venované gréckej filozofii a, samozrejme, podujatia organizované národnými filozofickými združeniami.

Účastník kongresu vyhľadávajúci zvučné mená svetových filozofov, to tiež nemal ľahké. Mohol síce zájsť na pozvané sympóziium na počesť Habermasovi o kozmopolitizme, no sa- motného Jürgena Habermasa mohol stretnúť čakajúc spolu s ním v hľadisku obrovskej univer- zitnej haly na ohlásenú prednášku Umberta Eca, ktorú však napokon tesne pred jej začiatkom museli odvolať pre neprítomnosť talianskeho filozofa. Alebo mohol navštíviť sympóziium o ume- ní a kultúre, aby si vypočul príspevok Wolfganga Welscha (Nemecko). Tých, čo sa zaujímajú o súčasnú analytickú epistemológiu, určite potešili prednášky Ernesta Sosu (USA), či už v rámci sympózia venovaného súčasným trendom v epistemológii, alebo v rámci pozvanej sekcie o skepticizme. Prívržencov sociálnej epistemológie zaujala prednáška Steva Fullera (USA), v ktorej načrtoľ svoju víziu ďalšieho vývoja tejto pomerne novej výskumnej oblasti. Veľký záujem vyvolala aj prednáška Susan Haack (USA) o samotnej idei vedeckej filozofie, ktorá odznela v rámci plenárneho zasadnutia *Filozofia a vedy*, alebo prednáška Herty Nagl- Docekal (Rakúsko) o Rousseauovi, ktorá odznela v rámci zasadnutia spoločnosti Institut Inter- national de Philosophie.

Na hlavnú tému kongresu nadviazali štyri plenárne zasadnutia, ktorých témy – filozofická metóda, filozofia a vedy, filozofia ako praktická múdrosť a filozofia a verejný život – boli rozvinutím hlavnej témy kongresu a ďalším vyjadrením snahy o prepojenie filozofie ako báda- nia s filozofiou ako formou života. Počet tematických sekcií, v ktorých prebiehali diskusie, bol, ako to zdôraznil aj predseda FISP-u William Leon McBride (USA), najväčší v doterajšej histórii svetových kongresov (bolo ich sedemdesiat päť), len ich vymenovanie by presiahlo možnosti tejto správy. O snahe organizátorov obsiahnuť všetky tradičné i netradičné oblasti

filozofovania svedčí to, že v rámci týchto sekcií boli tematicky obsiahnuté jednotlivé historické obdoba vývinu filozofie (neprekvapuje, že výrazne bola zastúpená antická filozofia), filozofické disciplíny od logiky po estetiku, filozofické prúdy, filozofie „niečoho“ (spomeniem len niektoré z menej tradičných: filozofia globalizácie, neurovied, komunikácie, ekonómie, vývoja, športu, tela, vzdelávania), vzťah medzi filozofiou a „niečím“ (filozofia a médiá, filozofia a psychoanalýza, filozofia a lingvistika), ale aj jednotlivé filozofické tradície (indická filozofia, africké filozofické tradície, konfuciánska, islamská a buddhistická filozofia, ruská filozofia, filozofické tradície v Ázii a Pacifiku, v Latinskej Amerike). Viaceré okrúhle stoly boli venované ženám vo filozofii, feministickej filozofii a globálnemu feminizmu, pričom samostatná sekcia bola venovaná filozofickému výskumu rodu, nepochybne aj vďaka iniciatíve Medzinárodnej asociácie žien filozofiek, a osobitne podpredsedníčky výboru FISP-u, aj na Slovensku známej rakúskej filozofky Herty Nagl-Docekal.

Je potešujúce, že kongresu sa zúčastnili viacerí slovenskí filozofi a filozofky, ktorí svojimi vystúpeniami na viacerých typoch podujatí reflektovali témy kongresu. Emíl Višňovský vystúpil v rámci pozvanej sekcie o klasickom americkom pragmatizme, Matúš Porubjak vystúpil na jednej zo sekcií prihlásených príspevkov, venovaných klasickej gréckej filozofii. Súčasným teóriám profesijnej etiky sa venoval Vasil Gluchman, kým Marta Gluchmanovaná tematizovala úlohu profesnej etiky vo výchove; obidve prednášky odzneli v sekcii venovanej etike. Problematike vedomej skúsenosti sa venovala Silvia Gáliková v sekcii o filozofii mysle. Diskusii pri okrúhlym stole o kapitalizme a trhovom socializme, ako aj o politickom liberalizme sa zúčastnil Ľuboš Blaha, ktorý vystúpil aj v pozvanej sekcii venovanej Rawlsovi, kritickej teórii a filozofii oslobodenia. Do programu sekcie prihlásených príspevkov o byzantskej filozofii boli zaradení Ján Zozulák a Václav Ježek. Autorka tejto správy vystúpila s prednáškou o niektorých problémoch feministickej epistemológie v sekcii venovanej filozofickému výskumu rodovej problematiky.

Na záver by som sa rada podelila o svoj subjektívny dojem: Videla som veľké množstvo mladých ľudí, mužov i žien, účastníkov rozličnej farby pleti, čo ma naplňa optimizmom a vierou, že slávna je nielen minulosť filozofie (ako nám pripomínalo miesto konania svetovej konferencie), ale že filozofia má pre sebou aj jasnú budúcnosť. Chcem veriť, že aj vďaka nastupujúcej generácii filozofov a filozofiek sa môže naplniť jeden z hlavných cieľov kongresu, a to demonštrovať nezastupiteľný význam filozofie pri rozvíjaní verejného diskurzu o globálnych problémoch súčasnej spoločnosti a človeka, a tým sa podieľať aj na ich riešení. Príspevkom k tomu bude nepochybne aj nasledujúci svetový filozofický kongres, ktorý sa bude konať v roku 2018 v Pekingu.

Mariana Szapuová
Katedra filozofie a dejín filozofie FiF UK v Bratislave